

Norske Landmænd,

udgivet af J. Schrøder.

N° 51.

Løverdagen den 22de December 1860.

4de Marg.

Indhold.

Husbond og Tjende. — Inden- og udenlandske Efterretninger.

Husbond og Tjende.

Forholdet mellem Husbond og Tjener drof-tes nok dagligen baade af Husbonden og hans Tjenere, hver inden sine Kredse. Men netop det, at hver af disse Klasser, hvis Samvirken sætter dem saa nær og afhængige af hinanden, aldrig udtaler sig for hinanden, men glemmer sin Nos eller Daddel inden sin egen Kreds, gjør, at folke Sandheder aldrig kommer frem til det Sted, hvor de nødvendigvis først maa høres og forstaaes, før de kan indrommes og følges. Hvad jeg i det Følgende anfører gjælder kun Landet; thi Forholdet mellem Herstab og Tjenere i en By er vide forskjelligt fra Landets. I Byerne udgjør Tjenerskabet gjerne Mindretallet og Herstabet Flertallet. I Byerne griber i Regelen Tjenernes Virksomhed ikke direkte ind i deres Herres Belvere. De arbejder ikke paa at gjen-nemføre sin Husbonds Planer, men indtager kun en opvartende Stilling og bidrager til at fuld-stændiggjøre sit Herstabs Bekvemmelighed og — kan hende — dets standsmæssige Opreden.

Paa Landet er ogsaa Husbonden den sty-rende og befalende og Tjenden den arbeidende, men Husbonden er tillige i de fleste Tilfælde selv arbejdende med sit Tjende, og dette danner som oftest Gaardens faste Arbeidsstok, som gennem sit Arbejde og sin gode Opførsel hovedsageligen skal bidrage til at Husbonden skaar sig igjennem, saa at hans Virksomhed kan blive til Nytte og Betsignelse baade for hans egen Familie og for den Tjenerkreds, som i ham dagligen ser sin Foresatte og Hjælper, om uven-tet Ulykke og Nød bryder ind over Hyttens Dor-terstel. Ja dette gjensidige Forhold, hvorunder saamegen Lykke og Betsignelse kunde udvikkles, er ganske vist begge Parter sig bevidst, men at For-holdet desuagtet i de fleste Tilfælde neppe er hvad det burde vere, derom kan der ikke tvivles.

Vel kan der i sin Almindelighed herom siges, at Klager aldrig ophører. Dem har man seet nok af altid, og en saa stor Forandring i de nærverende Forholde er ikke tenkelig, at Klager

mere i Fremtiden end i Fortiden merkeligen skulde mildnes for ikke at sige ophøre.

Ophøre vil vistnok disse Klager aldrig. Det ligger i enhver Klages Natur, da den i sin sidste Grund er en Erkjendelse og Udtalelse af Ufuld-kommenhed, af at man lider under begaaede Feil, som man lenges efter at faa rettet. Men Et er det i en vid Synskreds at pege mod de skadelige Dunstansamlinger, som ligger udenfor vor Magt ganske at fordrive; et Andet at blotte bestemte Feil saa gjentagende, at den offentlige Mening anerkjender Feilen som et Samtidens Verk, som Samtiden pligter at mildne.

Hvis derfor den klagende Husbond og Tje-ner holder med mig i hvad her skal siges, saa lad det ikke blive med en almindelig stum Aner-kjendelse; derved opnaaes intet. Men træder sammen og taler med hverandre om hvad der ligger hver paa Sind og Hjerte. Gjør det med Nøilighed og den faste Beslutning, at Forandrin-ger til det Bedre vor foretages til felles Lær og Tilfredshed i Fremtiden. Mangen en over-ilet Beslutning, fremkaldt af den Undergivnes Opførsel, vil da udeblive fra Husbondens Side og mangen en brat og ondskabsfuld Tale og Handling af den Undergivne skal mangle Leilig-hed og Styrke til at bryde ud. I Stedet for et Kuresystem, hvori Husbond og Tjener søger at drage størst mulig Forde af hinanden og sam-tidigt gjøre mindst muligt for hinanden, vil et Betsillighedsforhold indtræde, hvori begge Parter erkjender, at kun ved gjensidig Respekt, Hjælp-somhed og Overberenhed er det muligt at frugt-bargjøre Jorden saaledes, at den bliver Dyrfø-ren underdanig, i Stedet for at nu desværre paa de fleste Steder i vort Land det Modsatte er Tilfældet — Jordbrugeren er sin egen Jord underdanig.

Til Husbonden.

Hvor ofte er jeg ikke i Samtaler men iser i det strevne Ord kommen til Erfaring om, at Massen af Landmænd let mistyder Ens Mening. Hvorledes de gennem en halv Opfatning ofte faar Meninger ud, som Forfatteren aldrig havde tenkt sig; og endelig, hvorledes de optager al-mindelige Udtalelser som Bebreidelser, stillede mod deres egen Person. I denne min ligefremme Henvendelse til mine Standsbrødre vil der blive rig Anledning for den, der søger Trette i Ste-

det for Fred, til at optage aabne Sandheder som personlige Fornermelser; men det vil jeg paa Forhaand have sagt og forstaaet, at hvad der end i det Folgende maatte smage eller ikke smage, saa gjelder Udtalelsen det hele Land og man har ikke havt Raad til at ofre hverken Ros eller Mishag paa nogen enkelt Landmand, i hvor vigtig han ogsaa kan føle sig i sin egen snevre Kreds.

Hvori bestaar dine Duffer og Fordringer til Arbeidsklassen? Arbeideren skal forstaa sin Dant, udvise Villighed og have saa megen Leve-maade, at han i sin Opførelse mod Husbonden betegner denne som sin naturlige Overordnede, hvis Stemme bør lyttes til ikke alene i Arbeids-tiden men til enhver Tid. Hvad enten derfor Arbeideren er ugift, fast Tjener, eller Husmand med Familie, skal han uden at opofre sin eller Sines Personlighed dog i al sin Gjøren og La-sden søge at ramme sin Husbonds Lary og Bedste.

Der er en Talemaade, som lyder saaledes: "Som Herren er, saa er ogsaa hans Svende." Anvendt paa nerverende Forhold betyder dette. Er Husbonden den som han skal og bør være, saa er Tjenerne det ogsaa; men er Husbonden ufuldkommen i et eller alt hvad der vedkommer hans Bedrift og Stilling som Landmand, saa vil han gjenfinde de samme Feil hos de Folk, som han i Lengden betror sig til i sin Bedrift. En Regel er jo aldrig uden Undtagelse, og saaledes heller ikke denne; men i sin Almindelighed holder den nok Stik. I Dommen over sit Ly-ende har derfor Husbonden i mange Tilfælde at gaa i sig selv og undersøge om der fra hans Side iagttages, hvad der efter almindeligt sundt Omdomme kan fordres af den, der har paataget sig at sørge for sig selv og Andre.

Der fordres Flid og Duellighed af Tyendet eller af Arbeideren, hvilke Personer her bliver de samme. Men Husbonden og ingen Anden er den, som daglig skal afgjøre om Gaardens samtlige Arbeider er tilfredsstillende udført og om den anvendte Tid staar i Forhold til Arbeidets Omfang. Altsaa maa han om Morgen-ten være ude af Sengen samtidigt med Arbeideren, til enkelte Tider af Dagen tilse Arbeidets Gang og rette Arbeideren itide, for at ikke et feilagtigt anlagt Stykke Arbeide senere hen skal treffe uberegneede Uleiligheder efter sig. Gaar nu Arbeidet slyst, saa kan der fra Husbondens Side tænkes tvende Aarsager hertil. Enten at han selv ikke forstaaer, hvad der skal udrettes eller han unblader rettelig at forklare, lede og tilse Arbeidets Gang. Hvis f. Eks. ikke Husbonden viser Interesse for selv at nivellere det Grundstykke, hvorpaa et Drensystem skal legges, hvad Interesse kan vel Arbeideren have af at Drenene sugtrekker eller staar fulde af Vand? Arbeiderens Interesse strekker sig kun saavidt at Grøfterne ikke løber fulde af Vand medens Arbeidet staar paa. At komme vel op af Grøften med tørre Fødder, det er hans Sag. Om Husbonden nogle Dage efter kan gjøre det samme, det mener Arbeideren bliver dennes Sag — og

med Rette gjør han denne Sondring. Uter et Eksempel: "Hør Gutter," siger Husbonden om Aftenen efter anstrengt Kofjorsel, "staar denne Potork Natten over, saa maa vi imorgen kjøre fra det demrer til Solen staar i Nasen, og det uden mere Pusterum end behøves til at rive Naden i sig." Morgenen kommer, Betret er gunstigt, Folkene ser Solen oppe, de skinnende Kornstør og Kaffen ferdig; de ser Alt ferdigt undtagen Husbonden, hvis Gardin endnu er nede, og dog er hans Tilstedeværelse nesten ligesaa nødvendig som Solens til at sette Liv og Aande i Folkene. De drager sig mellem Husene. Hestene bliver aldrig ferdige. Anordningen af Arbeidet mangler, og der trettes derfor i det Uendelige om, hvem der skal løse og hvem der skal være i Laden; om der skal kjøres den længere Hofningsvei, som iaar blev anlagt, eller om der ikke, medens Husbond sover, kan kjøres bent over de nye Enge; thi spørger han siden, saa har Ungen gjort det og opdages Gjerningsmanden, hvad saa? Angjeldende havde aldrig hørt Forbudet, og hvem skal desuden kjøre, hvis han ja-ger Arbeidsfolket? De fleste Forbrugere har vel erfaret, at een lille Feil eller Forsømmelse kan treffe uberegneede Ubehageligheder og Tab efter sig. For de enkelte Tab giver han, eftersom de i usvavelig Ordren indfinder sig, i sit onde Humør den Tjener Skyld, som for Diebliffet med sin Haand staar det flette Udfald nærmest, men glemmer Uheldets første Rilde, ofte sin egen Uduelighed, Mangel paa Fremsynthed, Fremferd og Flid. Tyendet merker sig Husbondens E-ner, hvad enten det sidder tilbords med ham eller Gaardens Størrelse tillader Husbonden at sette Skilleveg mellem Kjøkkenet og Spisestuen. En- hver drøfter jo ivrigt Feilene hos sin Næste, og ikke mindst er den Husbond udsat, som ved Hjælp af arvede Midler eller Bifortjeneste blev Land-mand uden at gaa den legemlige Treboms haarde Vej. For Tids unge Mennesker behager sig i at forveksle Begreberne Bondemand og Herremand. Denne Forveksling vil hevne sig langsomt men sikkert og soleligt under vore smaa Jordbrugsforholde; men i hvor høit det ogsaa sigtes, maa den sangvinste Begynder altid er-indre, at jo høiere han stiller sine Forhaabninger og Gøner, desto høiere stiller ogsaa hans Under-givne sine Forhaabninger til og Tanter om ham. Fyldestgjør han ikke de Forventninger, han selv har fremkaldt, saa har han i sit Tyende en hem-melig Fiende indenfor sine egne Mure. Det gamle Forhold mellem Husbond og Tyende, hvor alene Titel og Fødsel var nok til at opretholde Respekten, er forbi. I Titels og Fødsels Sted er traadt Duellighed og Pengestyrke. Naar du derfor, min gode Standsbroder, vil beklage dig over Tyendets Uduelighed, saa glem ikke først at undersøge om du kan rose dig af din egen Due-lighed.

Det er om Nødvendigheden af Husbondens personlige Indsigt i de enkelte Arbeider der hid-til er talt. Men at være Husbond og Herre skal der mere til. Dette Mere vil jeg kalde

Herrefind, hvori er indbefattet Evnen til ligeover for sine Omgivelser paa en rolig Maade at gøre sin Villie til Lov.

En humoristisk Digter har sagt:

Mange kalder sig Herre
Andre tjene dem maa
Faa at lyde, men Ferre
Ret at regjere forstaa.

Paaføde disse Linier for hundrede Aar siden, saa passer de endnu bedre under Nutidens Forholde, da det lader til at Tyendet regner sig i Klasse med de tvangsfrie Elementer, hvis Luner den saafaldte Husbonde forgjæves studerer for at kunne temme. Men for Diebliftet er det ikke om Tjeneren men om Husbonden, der tales. Man kan, mine Standsbrødre, i vore Dage kun kjøbe sig til at kaldes Herre over livløse og ubevindte Gjenstande, saasom Jord og Dyr, men varig Herre over Medmennesker er i det daglige Liv kun den, som ved sin Tanke og Handlemaades Renhed godtgjør, at han uanseet ydre Hjælpe midler er verdig til at kaldes Skabningens Herre. Da nu i Landmauds Bedrift Hjælper eller Tyende er uadskillelig fra Besiddelse eller Drift af Jord, saa indsees det let, at det at besidde Jord i og for sig slet ikke berettiger Eieren til at agtes og respekteres som Husbonde. Dette Mere, dette Mundverlige, som fordres for at blive en god og dygtig Husbond, heder Landsdannelse. Denne Slags Dannelse erhverves ikke ved ydre Ferdigheder; thi den har sin Rod i Sjelelivet og udvikles kun med dette. Du negter ikke for, at Tyendet mangler Oplysning. Men denne Tilstaelse er med det samme en Erkjendelse af at du selv mangler den; thi Oplysningen gaar ikke nedenfra opad, men ovenfra nedad. Oplysning og Landsdannelse kan altsaa alene fra dig naa ned til dit Tyende, og er hele Bygdens Tyende og Arbejdere raa og ubannede, saa skriver det sig derfra, at de fleste Husbønder er raa og ubannede. Der har du Hovednøglen til Husbondens Afmagt og Tyendets Slethed. Hvad er da egentlig Landsdannelse, vil du spørge. Svaret tilhører din Religionslærer og Sjelesorger, og vil i Kortheit omtrent lyde saaledes. Du ved at Mennesket bestaar af to Hoveddele, Sjel og Legeme, og at Legemet er Sjælens Bertoi eller Redskab. Ligesom det vilde se galt ud, dersom Plogen skulde styre Plogmanden, saaledes ser det heller ikke godt ud for det Menneske, der lader sig regjere og styre af sit Legeme, eller med andre Ord: af de Tilvoieligheder og Lyster, der bor i Legemet, det er i Sandfælgigheden. For at Plogen ikke skal løbe ind og ud med Plogmanden, maa han først lære at styre den, og saaledes maa ogsaa Mennesket lære at styre sine Lyster og Begjærigheder, om han ikke skal blive et Treldyr og en Slave af sin Sandfælgighed. Det er derfor Menneskets første Pligt at sørge for sin udsædte Lands Dannelse, og herved forstaaes Sjeleevnerens Udvikling, nemlig: Forstandens Oplysning baade i Religionsfager og i verdslige Sager; uindskrænket Herredømme over Villien, saaledes at den stedse er Forstandens Ly-

dig og aldrig forleder sin Herster til at gøre andet end hvad Forstanden erkjender at vere det ene Rette og Sande; en søvet Sukommelse, som stedse kan understøtte Forstanden ved med Trofast og Noigtighed at gjengive, hvad man har oplevet og lert; en sund og rigtig Dømmekraft, der ikke lader sig blende af det ubvortes Skin; varm Sølelse for Alt, hvad der er dydigt, edelt og godt. En Folge af disse Sjeleevnerens Udvikling vil stadig give sig tilkjende i Affky og Foragt for alt det Kastefulde, Uedle og Slette.

En saadan Landsdannelse kan ikke blive Alle ligelig tildelt, fordi det kan skorte paa den nødvendige Tid eller de tilborlige Evner. Arbeidsmanden og Tyendet maa fra Barnsben af ofre en stor Del af sin Tid paa de legemlige Ferdigheder, som siden skal skaffe det daglige Brød, og den aandelige Verdom kan desuden ofte vere mager nok, fordi det Udvalg af en Bygds Husbønder, som kaldes Formend og Represen-tanter, kniber paa Lererens og paa Anskaffelse af det Nødvendige, som hører med til en ordentlig Skole. Da nu Arbeidsklassen ikke har Raad eller Forstand til at skaffe sine Børn den Verdom, som siden skal gøre dem til gode og medgjørliche Mennesker, saa maa Gaardmændene sørge derfor. Hvor meget har derfor ikke den Bygd paa sin Samvittighed, som under allehaande Paastub negter at fremme Oplysninger. Du vil kanske svare, at baade Børn og voksent Tyende kan paa den Gaard, hvorunder det hører, se og holde sig til den Folkeskole, som Husbonden følger. Er dette dit Svar og din Mening, saa faar du ogsaa finde dig i at høre, hvilke Bemærkninger dertil kan gjøres.

For i sjælelig Retning at kunne virke paa Andre, er det nødvendigt at Husbonden, ligesom enhver anden Lerer faar over Tyendet i Landsdannelse. Men de Verdomme, som Tyendet som oftest faar af dig, rober, at du netop mangler Landsdannelse, og at du i Stedet for at vellede dine Undergivne, tværtimod bringer dem ind paa moralske Afvete, som de senere først forlader, naar en sjelden samvittighedsfuld Husbond tager sig af dem, eller de i Modgangens bitre Skole har lert Folgerne af Uvidenhed og Kastefuldhed. Naar du saaledes paalegger Tyendet at læse det Sv om Aftenen, som om Morgenen skal gaa til torvs, for at det kan gjenntrekket og blive tungt af Mattetaagen, saa lærer du vistnok fra dig en Maade, hvorpaa en Daler uden Vederlag bliver til seks Mark, men din Verdom var praktisk Egennytte og Egennytte er en Last. At dine Naboer gjør ligedan er ingen Undskyldning. Det vilst kun at I Alle er lige gode, det vilstige lte flette. Naar du vegrer dig for at maale det solgte Korn med Halvtonde, men bruger stroft Skjeppe, fordi derom i Afforden intet var fastsat, saa er dette atter et Kneb, som viser Samvittighedsløshed mod din Næste. Naar du har indgaaet en mundtlig Kontrakt om at levere hvilken som helst Vare, og du siden paa Grund af uventet Overbud vegrer dig for at opfylde Kontrakten,

fordi den første Njober ei har skriftlig Bevis eller Vidner paa Handelen, saa handler du som en Bedrager, der, efterat din Gjerning var kjendt, ikke fortjener Dmgang i erlig Mand's Hus. Men saa slappe er dine og Naboers Sjelerverner, at et vellykket Bedrageri betragtes som Tegn paa en Mand, som ved at sno sig. Naar du endelig setter dine Folk til med Skuren en Lordag, som du har tort Korn at kjøre ind, fordi du ikke kan skjere om Helligdagen, men vel uden Opsigt kjøre Lo paa denne Dag, saa snyder du dine egne Folk og dig selv for den Tid, hvori du skulde føge Herrens Hus. Kortfagt, de daglige Streger, som du upaatakt kan begaa under din daglige Dont, fremtreder ved saa mangfoldige Lejligheder, at de underordnede Redskaber for dine Handlinger — Tyendet — sidst skal lere Folkeskift og Trostfab i din Tjeneste, og dog klager du over Tyendets Mangel paa Redelighed og Trostfab? Men hvorledes gaar det nu til i din Huskreds og i hvad du kalder din Dmgangs- og Bømmekreds. Er din Gaard saa liden, at din Familie og dit Tyende benytter samme Stue, og har dine Foresatte i sin Tid ei havt Lejlighed til at koste mere paa dig, end hvad du trengte for at lede og deltage i det daglige Arbeide, saa staar du jo i Grunden ikke over den almindelige Arbeider i andet, end at du snur Jorden paa Selveiendom, din Arbeidsmand den samme Jord paa Ikke-Selveiendom. Du er, naar Alt gaar godt, en heldig stillet Arbeidsmand, han mindre heldig stillet; men i Sind og Skind er du dog ikke mere end en velsødt og velsleedt Arbeider; thi god Mad og gode Klæder er ikke Sjælsøgensfaber. Du forstaar vel, at der ikke bebreides dig, at du staar paa Arbeiderens Trin, langtfra. Det er ingen Skam at vere en fattig eller en mindre holden Mand; men hvis du anlager din Stilling for at berettig dig til at heve dig over dit Tyende, og benytter din Smule Magt til at gjøre ham til Treldyr ogsaa i hans Fritid, i Stedet for at respektere ham, hvis han vil benytte sin egen Tid s. Eft. til nyttig Lesning, saa fortjener du Dadel; thi vel var du unnslykt for selv at kunne gjøre noget for ham, men du behovede derfor ikke at hindre ham i at arbeide paa at fremme sin Dplysning. Hvor let er ikke din Husbondspligt at opfylde i dette Tilfælde. Hindre kun ikke dine Undergivne i at finde Hygge i din Stue; kald dem i de lange Vinteraftener fra Kaffeovnsgloen hen til Lyset paa Bordet, for at de kan saa bruge sine Dine og Tanker, om de har Lust dertil. Udfrt ikke dit Tyende om dine Naboers Anliggender. Du selv lerer intet derved, og Tyendet lerer sig kun til at fare med Sladder og Historier, som ingensteds har hjemme. Om du allsaa ikke selv har Evne til at heve dit Tyende, saa kan du dog holde dem fra at blive sette. Opfyldte hver mindre Gaardmand denne Pligt, saa fandt hans Tyende sig hos ham, lengtedes ikke efter at stifte Tjeneste for at komme paa de større Gaarde, eller efter at treffe om som Løsfolk fra Sted til Sted.

De større Gaardmænd har større Magt, burde

have tilsvarende Indsigter og dermed større Pligter mod sit Tyende at opfylde. Overordentligt at beklage er det, at denne talrige og for vort Land saa vigtige Stand i sin Almindelighed talt (Undtagelser gives der naturligvis i hver Bygd) i Forstandens, men iser i Hjertets Dannelse staar langt under, hvad man skulde vente og tro om den. Ingen ved saa god Bekked herom, som den, der selv Landmand har havt speciel Anledning til at se de velstaende Gaardmænds Liv og Tankeset — ikke paa Stads og Helligdagene — men i Familiernes Hverdagsliv, naar man tror sig upaaagtet. I en saa ligefrem Henvendelse som denne, vilde det vere daarlige at tilbyde eller forbigaa Sandheder, fordi ikke alle Sandheder er gode at sige, og det vilde vere ligesaa daarlige, om nogen der leser disse Linier, ommer sig for at bringe dem over i de rette Folks Hender, for hvem de er skrevne. Et gammelt Doktorordsprog siger, „at det ikke nytter at bruge Legeplaster, hvor der endnu skal sages og brennes“, og dette Ordspog kan uforandret overføres overalt, hvor Uvaner og Laster skal fortreges. Lastefulde Folk har endt for at blive bedre allene ved at høre tale om Lastens Modsetning. Forehold dem først Lastens Bedershyggelighed og omtal den ikke som en i Luften liggende Epidem, men tag fat paa Mennesket, Lastens Berer og Befordrer; vis ham alt det Dnde og Jordærvelige, hvori han gjør sig skyldig, saa kan Forandring først haabes. Kan vere at denne Optreden vilde afvige for meget fra de Principer, hvorpaa Presse- og Lærerebedets Virksomhed hviler. Saa faar andre Folk, hver i sin Bygd, optage Kampen; thi den bliver med hver Dag mere og mere uundgaelig.

Hvor sand Dplysning mangler, maa der ogsaa vere smaat med Hjertets Dannelse. Naar Dagens Arbeide er endt, samles Familien inde, og kan, om end ikke daglig, saa dog meget ofte, uforstyrret af Gaardstallets dyrte de Smaaoplygter i en felles Stue, som danner Familiehyggen. At denne paa de fleste Steder indstrenker sig til Smaabornenes Optugtelse ved summarisk Proses og ved disses Strig og Stoi til Gjengjeld, det kjender man nok til. Husbond smoger sin Piibe i Stilhed, og har intet at anmerke, hvor intet gaar ham imod. At hans Husfru eller Datter ofrer sin Aften paa at sy ham et smukt Bekledningsstykke, det legger han ikke Merke til. Heraf lerer den mandlige og kvindelige Del af Familien, at der ikke skal legges Merke til det Rigtige og Gode, man gjør, men kun til det Urigtige. Ligesom Husbonden ikke bryder sig om Familiens Godvilligheder, saaledes bryder Familien sig til Gjengjeld ikke om Tjenernes Billigheder. Heraf lerer Tjenerne igjen at blive ligegyldige, tverre og uvillige. Man under Tjenerne den lange Vinteraften ikke et Lys. De sidder i Mørket eller ved Glovarmen. I det halve Land under man heller ikke Pigerne eget Verelse. De maa ligge i samme Verelse som Drengene. Det Snak og det Leven, som drives i Tjenerverelset, viser sig ogsaa aarlig i sine sorgelige Folger. Ikke en Fjinger rettes Tyen-

det fra Husbondsfolkens Side til at forbedre dets aandelige Tilstand. Ikke engang Sebe og Haandflede findes i Tjenerverrelset, at det legemlige Smuds fra Dagens Arbejde kan bortkaffes. Enhver kan se, at hvad der her fordres af Husbondsfolket i Almindelighed ikke er Pengeopoffelser, men kun Villiens Godhed; thi stort mere skal der paa Landet ikke til, for at give Tyendet af begge Kjon særskilte Verelser, Pys og lidt Sebe samt et opmuntrende og formanende Ord, hvor gamle Uvaner truer med at fortrenge den gode Orden. Og maaget Tyendet saaledes forsommes, horer man dog at Husbond og Madmoder sig imellem og til Fremmede klager over Tyendets Uvillighed, Eigegyldighed, Ufidelighed og Urenlighed. Drengestuen huser ogsaa mangan en Aften flere end Tyendet, nemlig Husbondens Børn, hans Smaagutter. Inde i Stuen blev det dem i Lengden altfor kjedeligt. De fandt ingen Fornøielse i at Jar raabte „hys Unger“ eller „renst og stop Piben.“ Derfor sneg de sig ned til Tjenerne, hvor Tungen var fri i Alles Mund, og hvor den unge Husbondssøn snart lerte at benytte sin Stilling til andre ubundne Friheder. Jag den letfærdige unge Tjenestepige bort fra dit Hus — det maa og skal saa vere — men tro ikke, at du velter Ansvarer for din Søns Forbørvelse fra dig ved at give hende al Skylden. Ingen ung Pige har handlet først i forbudt Kjærlighed. Den første og værste Skyld berer altid Manden, men naar Kvinden alligevel, men med Urette, faar den største Skyld, saa er det fordi hun saagodtsom alene maa vere Skyldens fjernere Følger.

Hold derfor dine Børn, unge og gamle, fra Tjenerverrelset; thi der gjør de i alle Fald intet godt. Men hvorledes skal dette opnaaes? De Aftener, hvori der spilles Kort, ved man nok, at Familien samler sig inde om Bordene, men Kortbordet kan dog for Skams Skyld ikke dækkes hver Aften. Besøg hos Naboer og Venner er heller ikke dagligdags Liv, saa det bliver vanskeligt at fordrive Tiden med Tilfredshed hjemme i Stuen. Ja det bliver det visstelig; thi Tilfredshed vindes ikke ved Leg og Spil. Disse ydre Møremidler kan i Hviden bidrage til, at den Mandstomme bliver den Tid kvit, hvori han ellers vilde veret utilfreds; men de kan ikke gjøre ham tilfreds og lykkelig. Med Virremidlet viger ogsaa dets uebliffelige Virkning. Hvad skal da Husbonden gjøre for at virke godt og kraftigt paa sin Omgiwelse og sit Tyende.

Han skal gaa i sig selv, det siger Religionslærereren ham hver Sondag. Han maa først erkjende sit eget Hjertes Fattigdom, aflegge de onde Ord og Meninger, aabenbare og skjulte Snert, som han i daglig Tale bruger om Alt, der ligger udenfor hans Grundts Grendser, og med hvilken daglige Tale han forgifter sine Omgiwelsers og Tyendets Sind, saa at de ogsaa faar til Bane at hvesse sin Tunge mod hvert Medmenneske. Men forend Husbonden har erkjendt sine egne aandelige Mangler, er alle hans Forsøg og Prover paa Forandringer til dei Be-

dre hos hans Omgiwelser spilt. At gjøre en Ting efter hjemme, fordi du har hort af Andre, at saadant er prisverdig, det frister ikke bedre dit Husliv end Sminken Kluden. Fra dit eget Indre maa Sundheden strømme, da gennemtrænger den snart dit hele Hus, saa det skaar sig i Godt og Ondt uden Hjelp af fremmede Farver. Hvis dine Cyner ikke er for fattige, saa lad dit Die gaa vidt udenfor din Gaard; thi dens Gjerder blev ikke sat som Grendse for din aandelige Synskreds. Rundt omkring arbeides der med samme Iver som i dit Hjem. Men du lerer maaste intet Nytt af Grandernes Liv og Leveset. Næret gaar for dem som for dig; Slid og Sleb, liden Hygge. Langt henne i Bygden har der for flere Aar tilbage nedfat sig nogle Familier, som du altid med din Omgang har betitlet Udbygginger. Til dem har den gamle Gaardmandsstof altid havt et skjævt Die. Deres Gaarde var for i gamle Familiers og Kjendingers Hender. Disse Kjendinger hug ud deres Skove, forte et godt Vord og holdt vakre Heste. Børnene lerte at te sig som Befandtsbonden. De forstod at faa Folk, der stod under dem, til at lystre; de forstod at sette morsomme men ondskabsfulde Historier og Klengenavn ud om dem, som ved Forstand eller Rigdom stod over dem, og vidt kjendte var de; thi de havde vakre og rappe Travere. Da Foreldrene døde, kunde ingen af Sønerne løse Gaardene; thi ingen af dem havde lert noget saa fuldstændigt, at han kunde leve udenfor Gaarden og saaledes overlade denne til Broderen uden at kreve sin Andpart i Penge udbetalt. Derfor maatte Gaard, Grund og Traver selges og Børnene fik alle Sit i Penge. Det er gammel Erfaring, at løse Penge gaar let, og at den Bonde, som stiller sig ved sin Gaard, med det samme stiller sig og sin Familie ved sit Navn. Navnet gaar med Gaarden over paa den nye Eier, og det forrige Husbondsfolk synker ureddelig tilbage i Arbejdsklassen, naar Oplysning mangler det. Saaledes stede det ogsaa her. Alt hvad de forrige Gaardmandsbørn satte ud om de nye Eiere gavnede de første til intet. Udbyggingerne arbejdede haardt men med Forstand. Tarveligt levede de, og ondt havde de i Begyndelsen for at klare sig; thi Jord og Skov havde faaet dybe Saar, som først maatte leges, forend hele Gaardslegemet kunde vise Kraft og Fylde. Men efter nogle Mars Forløb var det Verste overstaet, og det ene Jordstykke efter det andet begyndte at vise Netten i Stedet for Brangen. Da taug Bagtalelsen og Haanordene; men Misundelsen traadte i Stedet, og saa hed det, at det var Skam at Udbygginger sad inde med saa vakre Eiendomme, medens de forrige Eiere maatte trelle som Husmend andetsteds i Bygden. De nye Gaardmænd agtede ikke paa Snakket. Tvertimod hvad man skulde formode var de villige til at ophylse Enhver, som henvendte sig til dem, om hvad de havde fundet nyttigt og fordelagtigt. De beholdt ikke for sig selv Erfaringer, som er bestemte til at gavne Alle. Men de Terreste

sogte til dem; thi Bygden havde besluttet at staa imod det Nye med al sin Magt. Du, for hvem dette er skrevet, stod ogsaa imod, men da du ved at se tilbage paa dit hele Liv maatte faa se, at dine gamle Guder, Uvidenhed og Trods, ikke har formaaet at gjøre dig lykkelig, og at dine Børn begynder at ligne dit Lyende, der skaffer Sorg og Bekymringer i Stedet for Gavn og Gleder, — du maa gaa med til de Fremmedes Hus forend det er for sildt.

Den Familie, som Bygdefolket kaldte Fremmede, modtager ikke dig som en Fremmed. Tom Nysgjerrighed og Fortellelyst forte dig jo ikke hid, men Trang til at oplyses. Derfor staa Alt dig aabent. Eieren viser dig sin Besetning og sin Avling. Begge Dele, siger han, er langt fra endnu som de skal vere. Gaarden var verre medhandlet end de forrige Eiere ved Salget lod sig merke med. Avlingen formaaede ikke at fode den Besetning, de opgav, men kun at sultefodre den. Bevist herfor er endnu synligt for dig; thi en Del af Besetningen ser uanselig og forkroblet ud. Den skriver sig fra de gamle Eiere, men vil snart omstiftes, naar de sidste Moseenge er smud paa og gjødslet. Den nye Eier taler med Rolighed om sine feilslagne Forventninger og sine store Udleg, men du kan godt — jo mere du ser dig om — fatte, at han har taget haarde Tag for at heve Elendommen op fra den Elendighed, hvori Formanden havde styrket den. Det sidste som Formændene — dine Kjendinger og Venner, som altid rev ned paa Kjoberne — foretog sig, det var at de lot sig flere Penge til end de efter Gaardenes sande Verd skulde have. (Det kan du fortælle dem neste Gang du horer dem klage over Udbygdingerne.) Eieren er ikke tyer eller hoyen. Han byder dig tilloans Forædlingsdyr, om du vil forsøge paa at forbedre dit Kveg og Faareflaag. Selv tog han Premie for dem i en anden Bygd, men, siger han, den bedste Premie er det ham dog at hans Bygdefolk setter Pris paa de Ting, som han har anskaffet til eget og deres Gavn. Du stubser over Tilbudet; thi du kom kun for at lere, ikke for at modtage Foreringer, og uvilkaarlig kommer du til at tenke paa dem, som saa mangen en Gang fortalte dig, at Udbygdingerne holdt nogle fremmede Dyreracer for at briske sig over sine Naboer, og for at nedfette Bygdens Jordbrugere i Fremmedes Dine. Denne og lignende Historier kommer du efter var Usandhed, udsprungne af ren Modyllte eller Uvidenhed. At du ogsaa forst nu skulde komme efter dette! Havde du kjendt disse strevsomme Folk for, saa vilde du Ager, Eng og Besetning nu set anderledes ud. Du tenker at sige Farvel nu? Nei ver saa god at komme ind, lyder det. Kvelsmaden er snart ferdig, forsmaa den ikke.

Inde i Familien finder du samme Eigeformhed. Far og Mor og den eldste Søn var tilstede. Men forgyeves venter du paa at hore om, hvem Pensmanden sidst paantede hos, eller om hvor mange Penge den eller den Nabo skylder i Bantzen. Sligt bryder ikke denne Familie jtt Hoved

med; thi den agter ikke at bryde Staven over Andre. Det eneste du horer om en Nabo er, at han endnu ikke har faaet sin Kv i Hus; men dette Uheld fortelles paa saa underlig en Maade. Man beklager Naboen og vuffer for hans Skyld tort og vindigt Veir. — Hvor forskjelligt fra hjemme hos dig og din Dngangskreds. Paa dine Kanter var ogsaa en Mand i samme haarde Nød, men da hans Uheld fortaltes stede det om trent saaledes. „Han skal slippe at rose sig af Bryggefornet iaar.“ „Han slipper nok for at faa den Kv ind og da glipper mangen en Daler for ham, som vel trenger dem til Afdrag.“ „Ja, faar han ikke Laan, saa spors det om ikke Korngrosserereren gaar af Pinden.“ „Verst for ham selv, mig skylder han intet Gud ske Lov.“ „Saa bli'r det Hjelp for mig til at trille Kortborren da, ha, ha“ lagde Fjøsmanden til, som havde hort Samtalen og kjendte Svingen, som Gaardmændene likte paa slige Samtaler.

Bed Kvelsbordet kom de øvrige Børn ind. Deriblandt et Par Gutter paa 14—15 Aar, som du ikke saa arbeide ude sammen med den eldste Broder. Af Samtalen kunde du hore at de havde Eftermiddagen igjennem lest Lektier. Hvordan gif det til at de sad stille, medens den eldste Broder arbejdede hele Dagen. Det var altsaa sandt, hvad du ofte havde hort for vist, at disse Foreldre var saa svage mod sine yngre Børn, at de fritog dem for Arbeide paa Gaarden, og saaledes opfodte en Skof Lediggjengere.

Forend du efter Maaltidet drog bort, spoger din Bert, om du ikke vil følge ham op paa hans eget Verelse. Jeg ved, siger han der, at min Gjest er en arbejdsom Jordbruger, som har flere Børn ligesom jeg at sørge for. Hvad skal dine Gutter med Tiden blive? — Jordbrugere. Har du da Gaard til hver af dem. — Nei, de faar dele min ene Gaard som de kan. Er da Gaarden stor nok til saadan Deling? — Gutterne faar leve derefter; derfor har jeg titde vant dem til at gjøre alt Slags Arbeide med fra Morgen til Aften. Slige Dagtyvstregger, som at henge over Døger, faar ikke Indpas i mit Hus. — Hver Mand storst Ret til sin egen Mening; men at din Mening aldrig bliver min, kan du skjonne af hvad du alt har seet og af det jeg nu siger. Derfor kan vi vere lige gode Venner. Alt fra jeg kom paa Gaarden strev jeg op hvad der gif ud og ind. Saaledes har jeg nu fulde Regnskaber for flere Aar. Ved hvert Aars Slutning gjor jeg op, hvad Gaarden har kostet og givet af sig, og naar jeg i en Fart vil komme efter, hvor store Udgifter jeg i en enkelt eller i flere kommende Maaneber maa vere forberedt paa, saa kaster jeg efter i de tilsvarende Maaneber i de foregaaende Aar.

(Fortsættes.)

Indlandet.

Christiania. Enkedronning Desideria er afgaaet ved Døden!

I denne Anledning indeholder Rigstidenden den 18de d. M. følgende Telegram, indløbet til den norske Regjering, dateret Stockholm den 18de Kl. 2, 10 Minutter Eftermiddag og undertegnet paa naadigst Befaling af den norske Statsminister:

„Det har behaget den almægtige Gud atter at hjemføge Kongehuset og de forenede Riger med et et dybt suerteligt Tab. Hendes Majestæt Enkedronning Eugenia Bernhardina Desideria, som vedvarende har nydt en for hendes hule Alder særdeles god Helse, hensov igaar Aften Kl. 10¼ efter kun faa Diebliges Ildbeholdende. Protokol senere“

— Morgenbladet for 20de d. M. meddeler følgende om Hendes Maj. Enkedronningen: Eugenia Bernhardine Desirée Clary er født den 8de November 1781 og Datter af en Kjøbmand fra Alignon, som havde bosat sig i Marseille; hendes Stedsøster var gift med Joseph Bonaparte. Hun var forlovet med General Dupois, som omkom under et Folkeoplob i Rom. Det heder i Touchard Lafosse's Karl den Fjortendes Levnet, at Desirée Clary havde afflaaet General Bonapartes Haand, førend denne giftede sig med Josephine. General Bernadotte havde Bryllup den 16de August 1798 i Paris i Joseph Bonapartes Hus. Hun eiede indtil ifjor et stort møbleret Hotel i Paris, og boede i Stockholms Slot endnu den Hovedetage, som udgjorde hendes Vaaning fra hendes Ankomst til Sverige under hendes Gemal, Kong Karl Johans Regjering.

Paa Grund af Kongehusets Sorg ville Komedier, Baller og offentlige Forlystelser formentlig blive indstillede og Julens sædvanlige Fester indskrænkede.

— Morgenbladet for 19de d. M. meddeler, at den paa Nas Landbrugsskole udbredte Lungefyge i de senere Dage have optraadt noget mildere, og der har fremdeles ikke vist sig noget Tilfælde af Sygdommen udenfor Landbrugsskolen. I vor forrige Beretning var anført, at hele den ældre Besætning var nedslaaet. Dette berigtige vi efter de idag modtagne Meddelelser derhen, at af den oprindelig af 62 Stykker bestaaende Kvægbesætning ere 30 ille, hvoraf 27 af de fra Skotland indførte Dyr; Tallet paa de indførte skotske Dyr var 31; af disse ere saaledes hidindtil kun 4 blevne dræbte. Af de ovennævnte 30 Stykker stode igaar 22 som mistænkte eller mindre syge i det store Fjøs, 8 som haardere angrebne i særskilte Sygestalde.

I Indredepartementet skal der igaar være holdt en Raadslagning af forskillige Saglyndige angaaende videre Forholdsregler i denne Sag. Paa Grund af den mildere Karakter, som Sygdommen nu har antaget, besluttede man sig til fremdeles indtil Videre at søge at bevare de fra Udlandet indførte Dyr, hvorimod der til streng Gjennemsørelse af Landbrugsskolens Afspærring blev anordnet Forstærkning af det der stationerede Politiofsyn.

— Enkemadame Sørensen, som eier en Løkke ved

den saakaldte Hægdehøngsvei bag Slottet, har skaffet Pleiestiftelsen for Smaaørn en Byggetomt, stor 2500 Kvadrat-Alen af bemeldte Løkkens Grund.

— Hs. Maj. Kongen har under 21de Septbr. skikket tilskaaet Professor B. A. Munch en yderligere Godtgjørelse, stor 1200 Rdlr. Rigsmønt af den svenske Statskasse for Afskrifter af adskillige i det pavelige Arkiv i Rom opbevarede Dokumenter, vedkommende Roms Historie.

Skien, den 15de Decbr. Man spører allerede her i Byen Virkningen af den iaar mislykkede Potetesavl, hvad især vil ramme Husmandsklassen, der i foregaaende Aar har haft sin største Winternæring af Poteterne, som nu savnes, og hvorfor en stor Mængde maa ty til Vetterstaven og Byen for at søge Brød for sig og sine smaa sultne Børn. En Glæde er det derfor, at Kornet begynder at falde i Udlandet.

— Da vi i Korrespondenten have gengivet den Del af Kritiken i Morgenbladet over Hr. G. A. Lammers's „Alme Betsendelse,“ hvori der ytres, at naar hans Brud med Frimenigheden skulde være grundigt, da maatte han ligesaa aabent fralægge sig sin Samstemmighed med den i Anskuelsen om Musik, Dands og Theater, saa skyde vi at meddele, at det som ganske paalideligt er bleven os berettet, at Hr. Lammers i seneste Dage aabent skal have udtalt sig i en saadan Retning og erklæret, at Menneket tiltrænger Udspredelse, og at det in't Synligt er i at søge Saadant i al Sammenhæng enten i et Theater eller ved Musik og Dands. Er denne Beretning sandfærdig, saa maa vi indrømme, at Hr. Lammers i disse Anskuelser har høvet sig langt over vore hervedværende Præster, og den store Masse, der vel henregner sig til vor Statskirke, men som dog paa Grund af deres Afholdelse fra disse Mellemting tro sig bedre og derfor gjerne ville affordre sig og danne en Kirke for sig i Kirken. Men maasse tør vi gjøre os det Haab, at det lange triste Mærke nu begynder at adspredes og at en klarere og sundere Livs- og Aandsanskuelse ret snart vil seire.

Gjøviks Blad meddeler følgende: For nogle Dage siden kom en Mand ind til en Guldsmed paa Gjøvik for at sælge Sølv; da imidlertid det Sølvstykke, han medbragte, viste sig at være kostbart arbejdet og en Del af et større Kar, blev Guldsmeden mistænkelig og anmeldte Sagen for Politet. Igaar blev Forhøret optaget, og man har nu grundet Haab om at have falket Gjerningsmandene til et i en af Thotens Kirker for længere Tid siden forsvet grovt Tyveri, hvor blandt Andet ogsaa Kirkens Kalk blev bortstjaaet; det er nok Godstykket af Kalken, der var Guldsmeden salbudt.

Hamar. I et Præstegjæld her paa Hedemarken reiste en Husmand i Høst ind til Christiania for at lade sig døbe som Mormon, skjønt han nok havde faaet en Støv Vand paa sig i lignende Anledning heroppe, men som Manden vel ei synes at kunne forstaa, Daaben i Hovedstaden skal nok have foregaaet mere fuldstændigt. Nok er det — Manden kom hjem ussel og meget forføjet og døde efter nogle Ugers Forløb, sandsynligvis af det kolde og lange Vand, som Ypperstepræsten lod ham over-

gaa. Manden skal selv have yttret, at han ikke havde følt sig frisk efter Daabsakten. Vi anføre dette til Advarsel for dem, der lade sig forlocke og forblinde i den Grad, at de kunne bekvemme sig til at fravige den sande kristelige Tro og gaa over til Mormonernes vrangne Lære.

Udlandet.

Frankrigs Keiser var nylig nær bleven dræbt, idet en Kjedel sprang i Nærheden af ham, under Besøget i en Fabrik, hvis Eier ved denne Leilighed fik en Kontusion, medens Keiseren og hans Ledsagere bleve ubeskadigede.

Jelands Patrioter have nylig holdt et stormende Møde (Meeting) i Dublin, hvori Forsamlingen vedtog at tilstille Dronningen en Petition, hvori hun skulde anmodes om, overensstemmende med de Ansøkkelser om Folkerettighederne, Hds. Maj. Regjering flere Gange har udtalt, at drage Omhu for, at den irske Nation bemyndiges til at vælge sine Styrere og bestemme sin Regjeringsform, samt at dette maatte ske ved en almindelig og hemmelig Afstemning.

Italien. Fra sin lille D (Caprera) har Garibaldi udstædt en Proklamation, der ifølge et Telegram lyder saaledes: „Viktor Emanuel er uundværlig for Italien; Enhver som er for Italien, maa stille sig ved hans Side. Jeg tager intet Hensyn til, enten Ministeriet hedder Cavour eller Calaneo, ffjendt det Sidste vilde være at foretrække. Jeg ønsker kun, — og alle Italienerne maa ønske det tilligemed mig — at Viktor Emanuel den 1ste Marts 1861 maa staa i Spidsen for 500,000 Soldater.

— Urolighederne, der vedligeholdes af de kongeligslundede paa flere Steder i Kongeriget Neapel og i Hovedstaden skulde fordetmeste være undertrykkede. I Anledning af Erkebiskoppens Ankomst til Neapel fandt sammesteds Manifestationer Sted til Gavn for Garibaldi og Paven. Oprørerne omringede det erkebiskoppelige Palads og søgte at stifte det i Brand. Oprøret varede i 18 Timer. Erkebiskoppen viste sig paa Paladsjets Altan med den trefarvede Fane. I Caserta havde der ligeledes været reaktionære og Garibaldiiske Manifestationer. 100 Personer arresteredes og flere bleve skudte. Ligeledes er en Garibaldiisk Opstand i Aversa og Abruzzerne bleve undertrykkede.

Amerika. Ifølge Efterretning fra Newyork vedvare de separatistiske Bestræbelser i de sydlige Stater i sin hele Styrke. I Syd-Carolina aabnede Statens Guvernør den 26de f. M. de ordentlige Meder med at anbefale, at Staten sættes i Forsvarsstand og at der skal sættes Dødsstraf for Udbredelsen af Skrifter om Slaveriets Ophævelse og om Ophidselse af Slaverne til Oprør med deres Herrer, hvorhos han udtaler Haab om, at alle Slaverstater ville ferene sig til et Forbund og indføre de skarpeste Forholderegler mod Abolitionisterne, d. e. dem, der arbejde for Slaveriets Ophævelse.

China. Ifølge de seneste Efterretninger fra China er den chinesiske Regjering gaaen ind paa alle de Allieredes Forøring. Stades-Erstatningen

ligger færdig til Udbetaling. Peking, der var erobret, er forladt af de Allierede, der havde leiret sig udenfor Stadens Porte. De Allierede agtede dog at overvintre i Tjentshu, som derfor befastedes. Keiseren og Tartararmeen vare flygtede til Tartariet; men det keiserlige Raad blev tilbage i Peking for at aabne Freds-Underhandlinger med de Allierede, og hvortil Raadet havde faaet Fuldmagt.

— Ifølge Monitoren har den franske Gesandt i China, Baron Gros, stadfæstet, at Freden er bleven undertegnet den 7de Novbr. Frankrig erholder 61 Millioner (formodentlig Frank) i Stades-Erstatning. Bestemmelserne vedkommende en frie Udvælgelse af den kristelige Religion ere vidtgaaende.

Snorre Sturlasson vedkommende.

Da Undertegnede have overdraget Forlaget af Munchs Snorre Sturlasson til Feilberg & Landmark, bedes Requisitioner paa dette Værk fremtidig sendt til disse Herrer, ligesom man vilde gjøre os en væsentlig Tjeneste ved til dem at sende mulig overkomplet modtagne Hefter af Værket, naar Leilighed dertil kunde gives.

W. C. Fabritius. Georg C. Petersen.

En af de ffjonneste og bedste Giendomme i Sidsvold, beliggende ganske tæt ved Jernbanestationen, er overdraget mig til Salg. Den dyrkede Mark er omtrent 270 a 300 Maal og Udmarken, hvori tilstrækkelig Havn og Skov, omtrent 1000 Maal. Gaarden, som har meget gode og for en konditioneret Familie indrettede Huse, føder 4 a 5 Heste og omtrent 25 Sikr. Storfæ.

Jac. Mandrup.

Christiana Kornpriser.

Udlandst

Rug offerfødt 4 Spd. 84 p.

Rug dansk 4 Spd. 21 p.

Bog Tracht 19 p.

Erter 5 Spd.

Brede 6 1/2 Spd.

Christiana Bistepriser.

Elt, Kjøbd. 5 a 5 1/2 Spd. pr. Ib.

Elt, for Vld. 4 1/2 a 4 3/4 Spd. pr. Ib.

Elt, smaa do. 4 a 4 1/2 Spd. pr. Ib.

Elt, for Christ. 16 a 17 p. pr. Ib.

Elt, smaa do. 11 a 12 p. pr. Ib.

Storfæ 1 Spd. 18 p. pr. Bog.

Utdødsfæ 3 p. 18 p. pr. Bog.

Emaasfæ 3 p. pr. Bog.

Rødsfæ 8 p. pr. Bog.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiana.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.